

13.8.2018

Sosiaali- ja terveysministeriö  
Meritullinkatu 8  
PL 33  
00023 Valtioneuvosto

**Viite: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 3.7.2018 (STM024:00/2017) koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Suomen Akatemian lausuntoa koskien hallituksen esitysehdotusta esityksestä eduskunnalle laiksi asumisperustaisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa ja eräksi siihen liittyvistä laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylityksistä ja sitä sovellettaisiin tilanteisiin, jossa sosiaaliturvatuuden maksamisesta päätettäessä joudutaan ulkomailta Suomeen tai Suomesta ulkomaille liikkuneen henkilön osalta ratkaisemaan, pidetäänkö henkilöä työntekijänä tai asuuko hän Suomessa. Esityksen tavoitteena on selkeyttää nykyistä monimutkaiseksi muodostunutta lainsäädäntöä. Keskeinen muutosesitys on, että Suomeen työntekijänä tai yrittäjänä tulevan henkilön kohdalla arvioidaisiin ensisijaisesti työskentelyä sosiaaliturvaa koskevien edellytysten täyttymisessä.

Suomen Akatemia toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Suomen Akatemian tehtävänä on rahoittaa korkeatasoista tieteellistä tutkimusta ja tutkimusedellytyksiä, toimia asiantuntijana tiedepolitiikkaa koskevissa kysymyksissä sekä kehittää kansainvälistä tieteellistä yhteistyötä. Akatemia rajaa lausuntonsa esityksestä koskemaan tutkijoiden asemaan liittyviä ehdotuksia.

Kansainvälinen vuorovaikutus ja liikkuvuus ovat olennainen osa korkeatasoista tutkimusta ja koulutusta. Lisäksi tieteen maailma on yhä globaalimpi. Lakimuutokset, jotka selkeyttävät ja helpottavat tutkijoiden kansainvälistä liikkuvuutta, ovat siksi lähtökohtaisesti myönteisiä.

Esitys tukee tiede- ja innovaationeuvoston visiota vuodelle 2030, jonka mukaan Suomen vetovoiman ja rajat ylittävän liikkuvuuden lisääminen ovat keskeisiä edellytyksiä suomalaisen tieteen ja innovaatioiden laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Esitys on selkeä ja kannatettava Suomeen tulevan tutkijan osalta silloin, kun hän tulee työsuhteeseen ja myös niissä tilanteissa, joissa Suomessa asuva tutkija lähtee ulkomaille joko työsuhteessa olevana tutkijana tai apurahatutkijana. Apurahatutkijoiden osalta esitys toisi parannuksia: apurahatutkijatkin kuuluisivat tietyin edellytyksin sosiaaliturvan piiriin.



Apurahalla tulevan tutkijan aseman osalta esitys kaippaa kuitenkin tarkentamista ja selkiyttämistä. 3§ mom 5 kohdalla määritellään, että työskentelyllä tarkoitetaan mm. päätoimista tutkimustyötä. Pykälässä ei oteta kantaa siihen, miten tutkimustyön tekeminen rahoitetaan. Epäselväksi jää, pidetäänkö apurahalla tehtävää tutkimusta työskentelynä lain tarkoittamassa merkityksessä.

9§ todetaan, että EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta tuleva apurahansaaja rinnastetaan yrittäjään maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen voimassaolosta alkaen. MYEL:n 8a§ mukaan apurahansaajalla tarkoitetaan ”Suomessa asuvaa henkilöä, joka olematta työsuhteessa apurahan myöntäjään tekee Suomessa tieteellistä tutkimusta tai harjoittaa taiteellista toimintaa hänelle Suomesta henkilökohtaisesti myönnetyn apurahan turvin.” Esitetyssä muodossa 9§ näyttäisi sääntelevän vain EU-maasta tulevan apurahansaajan asemaa. Sen sijaan kolmansista maista tulevien apurahan saajien asema jää epäselväksi. Näin ollen kolmansista maista tuleviin apurahansaajiin sovellettaisiin ilmeisesti esityksen 10§ mukaisesti kotikuntalakia. EU-maista ja kolmansista maista tuleviin apurahatutkijoihin (joilla on apuraha Suomesta) sovellettaisiin siten eri säännöksiä. Epäselväksi jää myös se, miten toimittaisiin tilanteissa, jossa apurahan maksajana onkin ei-suomalainen organisaatio.

Suomen Akatemia pitää tärkeänä, että Suomeen muuttavat tai Suomesta lähtevät työsuhteiset tutkijat ja apurahatutkijat sekä heidän perheenjäsenensä hahmottavat selkeästi asemansa sosiaaliturvan suhteen ja pystyvät ennakoimaan mahdollisia seurauksia riskitilanteiden toteutuessa.

Pääjohtaja

Heikki Mannila

Johtaja

Liisa Savunen